

Katedra kartografie, geoinformatiky a DPZ
Univerzita Komenského v Bratislave,
Prírodovedecká fakulta

Počítačová tematická kartografia

Tematická kartografia I., II.

Mgr. Alexandra Benová, PhD.
alexandra.benova@uniba.sk

Pojem tematická kartografia

Tematická kartografia (podľa Britskej kartografickej spoločnosti) je veda, technika a umenie tvorby tematických máp vrátane ich štúdia ako vedeckých dokumentov a umeleckých výtvorov (1964)

Tematická mapa (podľa Medzinárodnej kartografickej asociácie - ICA) je definovaná ako mapa, ktorej obsahom je znázornenie ľubovoľných prírodných a socioekonomických javov (objektov a procesov), ale tiež ich vzájomných vzťahov (1973).

**Minulosť – tematické mapy – mapy s dodatkovým obsahom
Dnes – tematické mapy – mapy na topografickom podklade, ktoré znázorňujú jedno alebo viac zvláštnych tém na úkor nepodstatných tém. Určené sú k úplne špecifickému účelu.**

Pojem tematická kartografia

Tematická kartografia sa zaoberá

- všeobecnými metódami a postupmi tvorby tematických máp
- obsahom a formou máp rôznych tématick

Tematické mapy slúžia ako:

- zdroj informácií
- prostriedok prezentácie výsledkov geografického výskumu

Tematické mapy

- vytvárajú GIS – výhradne na tvorbu tematických máp
- najčastejší výstup praktických užívateľov vo všetkých oblastiach geoinformačných technológií

Len profesionálne pracoviská (GKÚ, TOPÚ, ...) vytvárajú topografické, katastrálne, všeobecno-geografické mapy

Klasifikácia diel tematickej kartografie

Podľa koncepcie

- mapy analytické – zobrazujú len jeden jav/objekt/charakteristiku

napr. politická mapa sveta, mapa sklonov reliéfu

- mapy komplexné – zobrazujú svoj obsah ako komplex

napr. KM priemyslu: rozloženie centier, členenie, vývoz a dovoz surovín

- mapy syntetické – zobrazujú geografické javy nie analyticky (po zložkách), ale vo forme súvislostí a vzťahov medzi objektmi, uplatňujú sa hlavne pri znázorňovaní výsledkov regionalizácie a typológie

napr. mapa prírodnej krajiny, mapa klimatických oblastí

Klasifikácia diel tematickej kartografie

Podľa účelu a jednotlivých tém

- mapy pre vedecké a odborné účely
  - mapy prírodných podmienok
  - mapy socioekonomické
  - mapy krajiny a životného prostredia
  - mapy technickohospodárske
  - iné

- mapy pre verejnosť a školy
  - mapy pre verejnosť
  - mapy pre školy

Klasifikácia diel tematickej kartografie

Podľa mierky

- mapy veľkej mierky (1:10 000 a detailnejšie)
- mapy strednej mierky (1:10 000 – 1:200 000)
- mapy malej mierky (1:200 000 a menej)

toto členenie podľa mierky je z hľadiska technického

Podľa územného rozsahu

- mapy zemegule, nebeských telies
- mapy zemských pologulí
- mapy kontinentov (oceánov)
- mapy vymedzených fyzickogeografických, politických javov

Klasifikácia diel tematickej kartografie

Podľa vzniku

- mapy pôvodné – z priameho mapovania v teréne, vyhodnotenie LMS, satelitných obrazov, priameho štatistického materiálu
- mapy odvodené – vyhotovené z existujúcich máp – spravidla zmenšením mierky

Podľa formy vyjadrenia

- mapy analógové – tradičné, hmotné, papier, ...
- mapy digitálne – na záznamovom médiu, ako číselný reťazec

Typy tematických diel

Tematická mapa

- vytvorená na podklade základnej mapy, prípadne redukovanom obsahu základnej mapy alebo všeobecnogeografickej mapy, zobrazuje ďalšie prírodné, socioekonomické a technické objekty a javy a ich vzťahy

Tematické atlasy

- jednotne koncipované súbory tematických máp venované určitej téme (Atlas obyvateľstva, ...)
- národné a regionálne atlasy
  - súbory máp pre územie určitého štátu, regiónu, mesta

Tematické glóbusy

- priestorové modely Zeme, nebeských telies, vyjadrujúce určitý prírodný alebo socioekonomický jav

Klasifikácia tematických diel

Tematické reliéfne mapy

- vyjadrujúce priestorovo reliéf zemskeho povrchu
- venované rôznej téme – napr. geológii

Tematické pseudoreliéfne mapy

- vytvárajú priestorový dojem terénu
- mapy pohľadové (väčšieho územia)
- blokdiagramy pre znázornenie menších území

Špeciálne tematické mapy

- tyflomapy, anaglyfy, stereoskopické, lentikulárne, ...

Typy kartografických diel

- čiernobiele
- farebné

Členenie kartografie podľa tematiky obsahu máp

KARTOGRAFIA

Topografická kartografia

katastrálne mapy,
topografické mapy:
veľkých mierok,
stredných mierok,
malých mierok,
základné a ďalšie situačné
né mapy odvodené z to-
pografických máp.

Technická kartografia

geometrické plány,
plány závodov, baní ap.,
technické mapy miest,
technické mapy ciest, že-
lezníc, letísk, vodných
ciest, energetických sietí,
ropovodov a ďalších tech-
nických zariadení.

Tematická kartografia

geografická kartografia:
tvorba fyzikogeografických,
humánogeografických
(obyvateľstva, sídiel, hospo-
dárstva...) a regionálno-
geografických máp,
geologické mapovanie,
geofyzikálne mapovanie,
geomorfologické mapovanie,
pôdne mapovanie,
oceánografické mapovanie,
tvorba hydrografických máp,
tvorba meteorologických
a klimatických máp,
tvorba biogeografických
(fytologických, faunologic-
kých a fenologických) máp,
tvorba historických máp,
tvorba administratívnych máp,
tvorba vojenských máp,
tvorba máp z tematiky ďalších
disciplín a odborností, (napr.
archeologických astronomi-
ckých, ap. máp).

Mapa a tematická mapa

Mapa:

- je symbolický (znakový) obraz geografickej reality zobrazujúci vybrané javy a charakteristiky; je výsledkom tvorivého úsilia autora, ktorý urobil výber; je určená na také používanie, pri ktorom priestorové relácie majú primárnu dôležitosť

Poslanie mapy:

- grafické médium s poslaním zobrazovania geografických dát efektívnym účelovým spôsobom*
- pamäťové médium s poslaním úschovy dát veľmi efektívnym a vysokokapacitným spôsobom*
- priestorový register (ukazovateľ, indexácia) s poslaním evidovať každý objekt na mape, ktorý je vyjadrený hranicami alebo identifikovaný názvom, resp. znakom vysvetleným v legende (vysvetlivkách)*
- objekt vedeckého výskumu umožňujúci analýzu obsahu máp, ktorá umožňuje tvorbu rôznych vedeckých hypotéz týkajúcich sa priestorových usporiadaní (povrchov) a vzťahov (teória centrálnych miest, priestorová autokorelácia, ...).*

Tematická mapa

Tematická mapa je mapa zobrazujúca spravidla na topografickom podklade **rôzne prírodné** (geologické, geofyzikálne, fyzickogeografické, geomorfologické atď.) **alebo spoločenské** (humánnogeografické, demografické, kultúrne ap.) **objekty, javy** a/alebo ich charakteristiky (napr. vodohospodárska, cestná, klimatická mapa ap.).

Druhy tematických máp

administratívna mapa – mapa s hranicami administratívnych jednotiek (u nás sa používa aj názov *mapa správneho rozdelenia*),

archeologická mapa – mapa zobrazujúca archeologické náleziská,

astronomická mapa – mapa zobrazujúca astronomické objekty s podrobnejším rozlíšením ako hviezdna mapa (s označením veličín hviezd a ďalšími charakteristikami),

automapa – mapa zobrazujúca cestnú sieť, jej klasifikáciu a vybavenosť; obsahuje informácie o vzdialenostiach medzi sídlami a ďalšie informácie vhodné pre prepravcov a turistov; súbor automáp sa nazýva *autoatlas* ([link](#))

banská mapa – mapa zobrazujúca podzemné banské priestory a k nim patriace nadzemné zariadenia; rozlišujú sa banské mapy základné (vo veľkých mierkach 1:500, 1:1 000, 1:2 000), plánovacie, vetracie, požiarne, obzorové, dopravných ciest, rozvodu vody, stlačeného vzduchu, elektrickej energie, geologicko-technické, evidencie zásob a ďalšie (prehľadné banské a povrchové mapy väčších oblastí v mierkach 1:5 000, 1:10 000, banské mapy dobývacích priestorov ap.),

batymetrická mapa – mapa oceánov, morí, jazier, riek ap. so zobrazením hĺbok dna pomocou izobát,

biogeografická mapa – mapa výskytu a rozlišovania druhov rastlinstva a živočíšstva,

botanická mapa – mapa rozšírenia rôznych druhov rastlinstva s ich rôznymi charakteristikami,

cestná mapa – mapa cestnej siete s diferenciáciou ciest a ich charakteristikami ([link](#)),

dejepisná mapa – spravidla školská mapa s dejepisným obsahom, ktorý sa využíva najmä pri výučbe dejepisu (spravidla synonymum termínu *historická mapa*),

demografická mapa – mapa zobrazujúca rozmiestnenie obyvateľstva a najmä charakteristiky obyvateľstva (hustotu, vek, zamestnanie ap.),

dopravná mapa – mapa zobrazujúca tematiku rôznych druhov dopravy,

ekonomickogeografická mapa – mapa s obsahom patriacim do ekonomickej geografie,

fenologická mapa – mapa zobrazujúca fenologickú tematiku (súvis meteorologických a biogeografických javov, napr. začiatok kvitnutia lipy malolistej ap.),

fyzická mapa – mapa fyzického povrchu Zeme, t. j. georeliéfu,

fyzickogeografická mapa – mapa s obsahom patriacim do fyzickej geografie,

geografická (zemepisná) mapa – v širšom chápaní každá mapa zobrazujúca Zem alebo jej časti; v užšom chápaní mapa zobrazujúca objekty, javy a/alebo ich charakteristiky, ktoré sú predmetom štúdia geografie,

geologická mapa – mapa s obsahom patriacim do geológie,

geomagnetická mapa – mapa zobrazujúca geomagnetické údaje,

geomorfologická mapa – mapa zobrazujúca charakteristiky georeliéfu, t. j. tvary a ďalšie charakteristiky, ako aj geomorfologické procesy,

gravimetrická mapa – mapa s obsahom patriacim do gravimetrie,

historická mapa – v širšom chápaní každá mapa vyhotovená v minulosti, v užšom chápaní staršia alebo aj súčasná mapa, ktorej predmetom (témou) zobrazenia je historická udalosť, situácia, vývoj ap.,

hospodárska mapa – mapa s tematikou patriacou do odvetvia hospodárstva (priemyslu, poľnohospodárstva alebo iného hospodárstva); alebo ekonomickogeografická mapa,

humánnogeografická mapa – mapa s obsahom patriacim do humánnej geografie,

hviezdna mapa – mapa zobrazujúca hviezdnu oblohu alebo jej časť (nazýva sa aj mapa hviezdnej oblohy),

hydrologická mapa – mapa zobrazujúca hydrologické objekty, javy alebo ich charakteristiky,

hypsometrická mapa – mapa zobrazujúca georeliéf pomocou hypsometrických vrstiev (priestorov medzi vrstevnicami) rozfarbených najčastejšie podľa zásad: „čím vyššie tým tmavšie“ alebo „čím vyššie tým svetlejšie“,

katastrálna mapa – 1. polohopisná mapa katastrálneho územia spravidla v siahovej mierke 1:2880 vyhotovená pre potreby bývalého pozemkového katastra a pozemkovej knihy; – 2. polohopisná mapa veľkej mierky (napr. 1:1 000) zobrazujúca všetky nehnuteľnosti (pozemky, stavby ap.) s ich číselnými označeniami a ďalšími charakteristikami,

klimatická mapa – mapa s obsahom patriacim do klimatológie,

letecká mapa – mapa zobrazujúca letecké trasy, objekty a rôzne informácie potrebné na zabezpečenie leteckej dopravy; existuje aj ***Medzinárodná letecká navigačná mapa*** v mierkach 1:500 000 a 1:1 mil. (mapa zobrazujúca objekty a údaje potrebné na zabezpečenie leteckej navigácie),

mapa georeliéfu – dvojrozmerná mapa zobrazujúca vertikálne pomery zemského povrchu (kótami, šrafami, vrstevnicami ap.); trojrozmerná mapa georeliéfu sa nazýva ***reliéfna mapa***,

mapa recentných (horizontálnych alebo vertikálnych) pohybov zemskej kôry – mapa zobrazujúca posuny povrchu zemskej kôry na základe vyhodnotení veľmi presných nivelácií,

mapa sklonitosti georeliéfu – mapa zobrazujúca jednu z charakteristík zemského reliéfu – sklonitosť (vyjadrenú spravidla priemerným uhlom sklonov),

mapa spektrálnych charakteristík zemského povrchu – klasifikačná mapa (alebo interpretačná schéma) vyjadrujúca spektrálne charakteristiky objektov alebo areálov leteckej alebo satelitnej snímky,

mapa správneho rozdelenia – mapa zobrazujúca územné jednotky štátnej správy (veľmi často, ale nie vždy, je to synonymum termínu ***administratívna mapa***),

mapa životného prostredia – mapa zobrazujúca prírodné prostredie, hranice rôznych druhov chránených území (rezervácie, chránené prírodné výtvyry ap.) s informáciami o kvalite životného prostredia a jeho ochrane,

morfometrická mapa – mapa zobrazujúca morfometrické charakteristiky georeliéfu (sklony, spádové krivky, orientáciu georeliéfu atď.), ale aj iného objektu alebo javu, ktorý má morfometrické charakteristiky,

navigačná mapa – mapa slúžiaca na zabezpečenie leteckej, lodnej (riečnej, jazernej alebo námornej) navigácie,

oceánografická mapa – mapa s oceánografickým obsahom (s prevahou hydrologických a hydrografických charakteristík akvatórie),

odvetvová mapa – mapa s obsahom, ktorý reprezentuje nejaké odvetvie (úsek národného hospodárstva, napr. mapa priemyslu, poľnohospodárstva ap.),

orientačná mapa – mapa poskytujúca všetky potrebné informácie na orientáciu v priestore (teréne); tiež mapa slúžiaca na preteky v orientačnom behu,

orientačná mapa mesta – mapa zobrazujúca územie mesta s jeho objektmi a ďalšími informáciami žiadanými obyvateľmi a návštevníkmi mesta, okrem podrobného zobrazenia ulíc, štvrtí, významných objektov poskytuje aj možnosť ich vyhľadávania pomocou orientačnej siete a registra názvov (starší názov: ***orientačný plán mesta***),

orohydrografická mapa – mapa vyjadrujúca len dva hlavné prvky: orografiu a hydrografiú,

panoramatická mapa – mapa v perspektívnom, axonometrickom alebo inom zobrazení poskytujúca panoramatický pohľad na zobrazované územie (aby sa panoramatický obraz mohol považovať za mapu, musí obsahovať mapové znaky, napr. turisticky zaujímavých objektov),

plavebná mapa – synonymum termínu **navigačná mapa** rieky alebo mora, zálivu, jazera ap., ak obsahuje nevyhnutné informácie na zabezpečenie plavby,

politická mapa – mapa zobrazujúca politické členenie územia (štáty),

prognostická mapa – syntetická mapa zobrazujúca prognózu nejakého javu (aj **predpovedná mapa**),

propagačná (reklamná) mapa – mapa slúžiaca na propagáciu, reklamu; môže to byť veľkorozmerná (bilboardová alebo nástenná) mapa alebo mapa malého formátu (spracovaná aj ako **prospektová mapa**) zvyrazňujúca nejakú tému,

prospektová mapa – mapa v prospekte, spracovaná v štýle (forme) prospektu (často býva štylizovaná alebo obrázková, panoramatická mapa),

regionalizačná mapa – syntetická mapa zobrazujúca členenie určitého územného celku (kontinentu, štátu ap.) na regióny, ktoré sa chápu za homogénne a neopakovateľné územné jednotky vyčlenené na základe metód geografickej regionalizácie,

reliéfna mapa – mapa fyzicky, trojrozmerné zobrazujúca georeliéf (povrch Zeme) alebo povrch Mesiaca či iného kozmického telesa,

seizmická mapa – mapa zobrazujúca seizmické javy (miesta, oblasti so zemetraseniami, intenzitu zemetrasení ap.),

sociálno-geografická (v odbornej literatúre aj **sociogeografická**) **mapa** – mapa s obsahom patriacim do sociálno-ekonomickej (socioekonomickej) geografie, ktorá sa novšie označuje aj ako humánna geografia,

synoptická mapa – komplexná mapa počasia; v staršom chápaní komplexná mapa,

štatistická mapa – mapa zobrazujúca štatistické ukazovatele,

taktická mapa – spravidla vojenská mapa zameraná na taktické činnosti,

technická mapa – mapa veľkej mierky s podrobným zobrazením topografických objektov a technických zariadení, napr. **technická mapa mesta** (mapa veľkej mierky zobrazujúca objekty, zariadenia a informácie týkajúce sa technickej vybavenosti mesta; slúži na prevádzkové, projekčné, plánovacie a evidenčné ciele),

technickohospodárska mapa – mapa zobrazujúca hlavne technické a hospodárske objekty a ich charakteristiky,

tektonická mapa – mapa s obsahom patriacim do tektoniky (súčasť geológie ako disciplíny, ktorá sa zaoberá vznikom, priebehom a charakterom pohybov a porúch v zemskej kôre),

turistická mapa – mapa zobrazujúca objekty, javy a rôzne ďalšie informácie poznávané turistami, t. j. turistická mapa pre pešiu letnú, zimnú, vodnú turistiku; termín sa často zužuje len na mapy pre pešiu letnú turistiku,

vojenskogeografická mapa – spravidla všeobecnogeografická mapa zvýrazňujúca niektoré prvky obsahu (napr. georeliéf, cesty ap.) z vojenského hľadiska,

vrstevnicová mapa – mapa, na ktorej je georeliéf zobrazený vrstevnicami (izohypsami),

výškopisná mapa – mapa zobrazujúca prednostne alebo výhradne výškopis - spravidla vrstevnicami a číselnými výškovými údajmi (kótami), doplnená aj orografickými názvami,

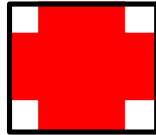
železničná mapa – mapa zobrazujúca železničnú trať alebo železničnú sieť s informáciami vzťahujúcimi sa na ne; existuje aj **Jednotná železničná mapa** – účelová (technická) tematická mapa veľkej mierky zobrazujúca objekty a zariadenia vnútri ochranného pásma štátnych železníc; používa sa na prevádzkové, plánovacie, projekčné a evidenčné ciele; **mapa železničnej**

vlečky - mapa zobrazujúca priestor, objekty a zariadenia železničnej vlečky spolu s ďalšími sprievodnými informáciami; **mapa železničných tratí** - mapa zobrazujúca sieť železníc v rôznom členení, napr. medzinárodné, vnútroštátne, elektrifikované, jedno a viackol'ajové, pre osobnú, rýchlikovú, nákladnú dopravu ap.

Ako vzniká mapový znak?

Grafická jednotka

+ význam

Znak

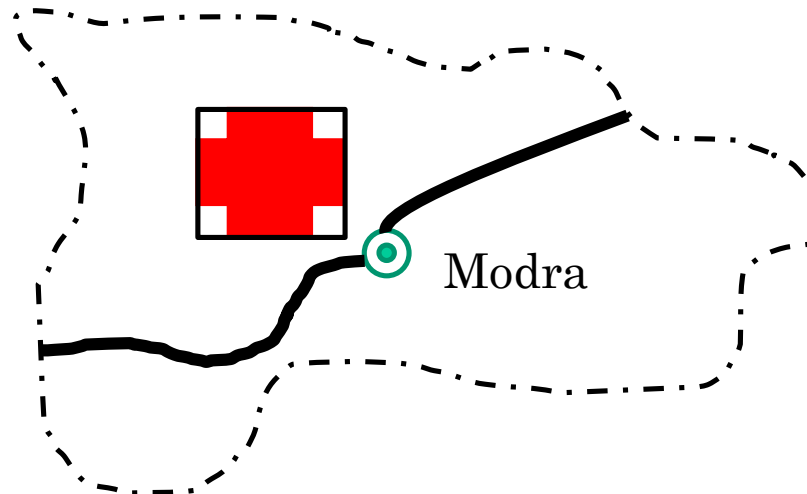
nemocnica

+ poloha

Mapový znak

Ako vzniká mapový znak?

Je to znak umiestnený v mape, napr. topograficky, schématicky.

Jeho veľkosť závisí od mierky mapy, s ktorou súvisí podrobnosť zobrazovaných javov a objektov, ako aj od účelu mapy.

Vlastnosti objektu alebo javu nám pomáhajú pri tvorbe znaku, napr. jeho tvar, farba a iné (asociatívnosť).

Kartografické vyjadrovacie prostriedky

Kartografická semiotika (*semiológia*) je odvetvie kartografie, ktoré sa zaoberá teóriou a použitím kartografických znakov

- základy odboru položil Francúz **J. Bertin** (1967)

Kartografický znak - ľubovoľný grafický prostriedok alebo súhrn prostriedkov, ktorý je schopný byť nositeľom významu, v kartografickom diele niečo vyjadruje

Mapový jazyk - špecifický znakový systém, ktorým vyjadrujeme konkrétne objekty a javy v ich časovom určení

Téza J. Bertina:

Grafik na to, aby sa mohol vyjadriť, disponuje škvrnou, ktorá má šesť (grafických) premenných:

- veľkosť
- sýtosť
- vzorku
- farbu
- orientáciu
- tvar

Grafické premenné

Grafická premenná je variabilná vlastnosť grafického prvku v mape. Grafické premenné hrajú podstatnú úlohu pri tvorbe mapového znaku a následne v kartografickom označovaní a v kartografickom vyjadrovaní.

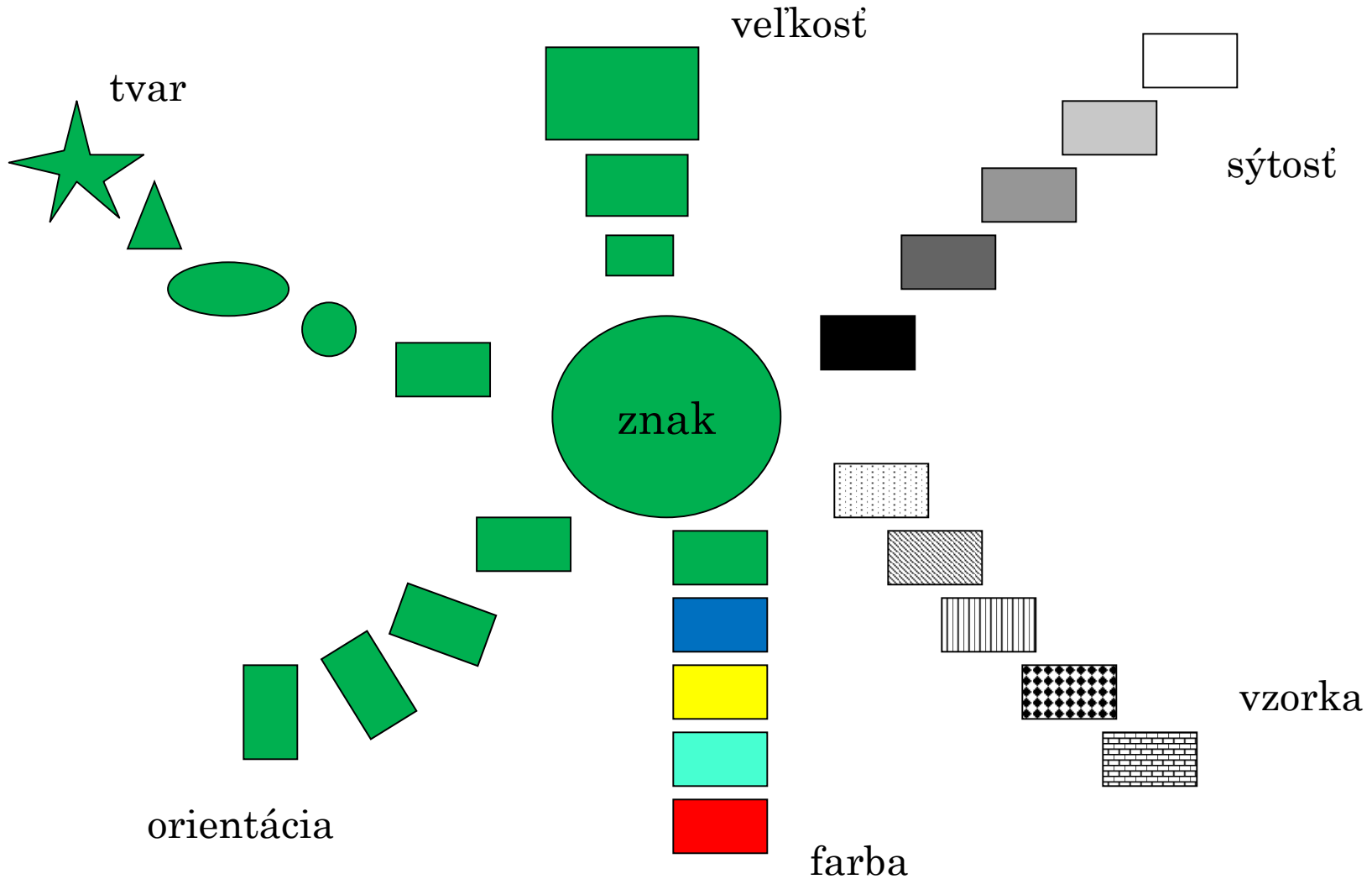
Sú to vlastnosti mapového znaku, vďaka ktorým sa realizuje schopnosť znaku byť nositeľom rôznych významov a významových variácií.

Grafické premenné zoradené podľa dôležitosti v kartografii:

- tvar, veľkosť, farba, sýtosť, vzorka, orientácia
- *poradie nie je striktné platné vo všetkých prípadoch ich aplikácií na mapách (napr. v prípade mapových areálov na prvom mieste je veľkosť areálu a jeho farba, v prípade čiernobielej mapy je to veľkosť a sýtosť mapového znaku ap.)*
- *zvyčajne sa sýtosť pokladá za jednu z vlastností farby - základných premenných tak ostane päť: tvar, veľkosť, farba, vzorka, orientácia.*

Grafické premenné podľa J.Bertina

Grafické premenné

Tvar:

Tvar sa chápe ako sortiment foriem figurálnych mapových znakov a ich grafických komponentov.

Veľkosť:

Veľkosť hrá dôležitú úlohu najmä v prípade figurálnych znakov a spolu so zásadou proporcionality je dôležitá pri vnímaní diagramových znakov.

Farba:

*Pri mapovom označovaní sa využívajú najmä **tri parciálne vlastnosti farby**:*

farebný tón – vlastnosť ľudského oka vnímať rôzne farby ako viditeľné časti spektra

sýtosť farby – podiel, percento chromatickej farby („farebnej“ farby, bez čiernej, sivej a bielej) na bielom pozadí; v prípade achromatickej farby (bielej, čiernej a všetkých odtieňov sivej) sa tento podiel nazýva intenzita, ktorá je merateľná, ako aj jej jednotlivé stupne (intervaly), ktoré sa nazývajú gradácie

jas farby – svietivosť, čistota farby, ktorá je však pri využití v kartografii prakticky nemerateľná, a preto sa s ňou narába empiricky

TVAR

- dôležitý je pri figurálnych znakoch
- používajú sa rôzne tvary – geometrické, ďalšie nemotivované, motivované

VEĽKOSŤ

- väčšie objekty dostávajú väčšie figurálne znaky, malé objekty sú znázornené malými figurálnymi znakmi
- pri čiarových prvkoch je veľkosť vyjadrená hrúbkou čiary
- jav s väčšou hodnotou dostane väčší znak

FARBA a sýtost'

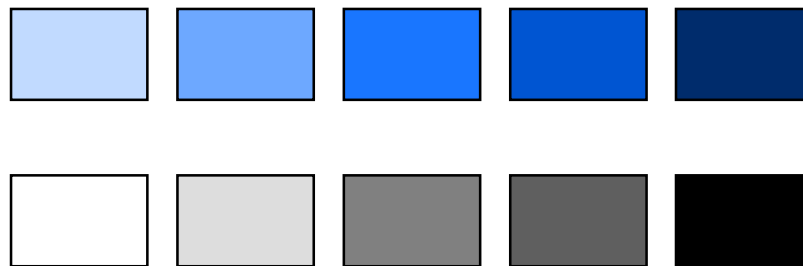
- dôležité pri figurálnych, čiarových a areálových znakoch
- využívajú sa 3 vlastnosti farby:

Farebný tón

kvalita

Sýtost' farby

kvantita

Jas farby

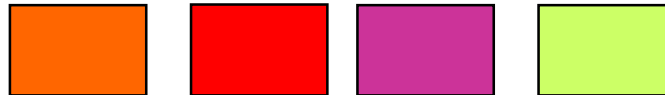
FARBA

- farbami môžeme vyjadrovať rôzne charakteristiky
- napr. kladné hodnoty teplými farbami

záporné hodnoty studenými farbami

- farby vieme usporiadať do stupníc (najnižšie hodnoty sú svetlými farbami, najvyššie hodnoty sú tmavými farbami), a iné ...

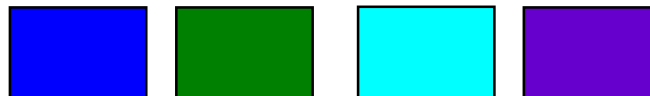
Teplé farby

Neutrálna farba

Studené farby

Príklad stupnice

Grafické premenné

Vzorka:

Vzorka (angl. pattern) sa skladá z grafických elementov rôzneho tvaru, veľkosti, farby (farebného tónu, sýtosti a jasú), orientácie a usporiadaní. Rozlišuje sa bodková, čiarová a figurálna vzorka .

S termínom grafická vzorka sa prelína termín textúra, ktorá znamená rozlišovanie hustoty prvkov vzorky, spôsobu usporiadania jej elementov (do paralelných riadkov ako tlačný text – odtiaľ názov textúra – do križujúcich sa riadkov, t. j. mriežky, resp. tkaniva, do buniek ap.), orientácia usporiadania (horizontálne, vertikálne, diagonálne ap.)

Orientácia:

Orientácia figurálneho mapového znaku je umiestnenie znaku alebo textúry vzorky areálového znaku v určitom smere: vertikálne, horizontálne alebo v inom definovanom smere, pričom každý smer musí byť identifikovateľný a odlišiteľný od ostatných aplikovaných smerov.

VZORKA

- vzorka vzniká použitím grafických prvkov rôzneho **tvaru**, **veľkosti**, **farby** (farebného tónu, sýtosti a jasú), **orientácie** a **usporiadania**
- rozlišuje sa bodková, čiarová a figurálna vzorka

- vzorku môžeme použiť vo figurálnych aj čiarových znakoch, ale najmä pre areály

- so vzorkou súvisí textúra, čiže **hustota** prvkov vzorky, aj spôsobu a **orientácie** usporiadania jej elementov

ORIENTÁCIA

- objekt môžeme pootočiť len toľkokrát, koľkokrát sme schopní vnímať jednotlivé otočenia ako odlišné
- každé pootočenie predstavuje jeden význam

Grafické premenné v počítačovej kartografii

V počítačovej kartografii sa početnosť grafických premenných zväčšuje vzhľadom na možnosti, ktoré poskytujú technické zariadenia a jednotlivé programy (softvéry).

Počítačová grafika poskytuje nové možnosti pri aplikácii grafických premenných na mapové znaky a jeho komponenty, napr. (prehľad možností nie je vyčerpávajúci):

- blikanie znakov (ich miznutie a objavovanie sa),*
- prskanie znakov,*
- pulzácia (zmena rozmerov) znakov,*
- rozpad a vznik znakov rôznorodým zložením,*
- pohyb znakov (zmena miesta po priamke, po krivke, výkyv ap.),*
- zmena farby (zmena tónu, sýtosti alebo jasú skokom, postupne ap.),*
- zmena tvaru (prechod z jedného tvaru do druhého, zaoblenie, hranatenie ap.)*
- zmena vzorky (prechod z jednej vzorky do druhej, tretej ap., rozpad plnej plochy na rôzne vzorky, resp. opačne – zlievanie sa vzoriek ap.),*
- zmena orientácie (sklon vľavo, vpravo ap.),*
- kombinácie niekoľkých zmien (naraz, postupne ap.).*

Farby pri rovnakých prvkoch

- farby – odtiene šedej, odtiene farby
- šrafáž

Zásady:

- okraje – najsvetlejší, najtmavší
- nemeniť vzorku
- hustota šrafovania (vzdialenosť čiar) ako intenzita javu. Ak málo → riedko, veľa → husto
- hrúbka čiar – výrazný prechod, čím viac – tým väčšia hrúbka
- smer – len jedným smerom

Teplé a studené farby

- podľa toho ako pôsobia na človeka
- teplé – žltá, oranžová, červená, žltozelená
  - zdajú sa ľahšie, veselšie, bližšie v obraze, výraznejšie
- studené – modrá, modrozelená, fialová, modrofialová
  - pôsobia ako vzdialenejšie, menej výrazné

Forma stupníc:

- *začiatok aj koniec by mali byť najvýraznejšie (najsvetlejšia – najtmavšia farba)*
- *v jednej stupnici by sa nemal meniť grafický znak (napr. šraf)*
- *hustota rastra (šrafu) alebo farebné odtiene musia zodpovedať objektívne zostrojenej stupnici*
- *hustota šrafovania sa používa na vyjadrenie intenzity javu (najredší šraf – najmenšia hodnota, najhustejší šraf – najväčšia hodnota)*
- *intenzita javu sa dá vyjadriť aj hrúbkou čiar šrafu – prechody plynulé, ale opticky výrazné*
- *smer šrafovania by mal zostať pre celú stupnicu rovnaký*
- *v prípade použitia farby by celá stupnica mala byť v odtieňoch jednej farby – rozdielne farby evokujú rozdielnu kvalitu a nie kvantitu javu*

Zásady používania farieb:

*Charakteristika
farby:*

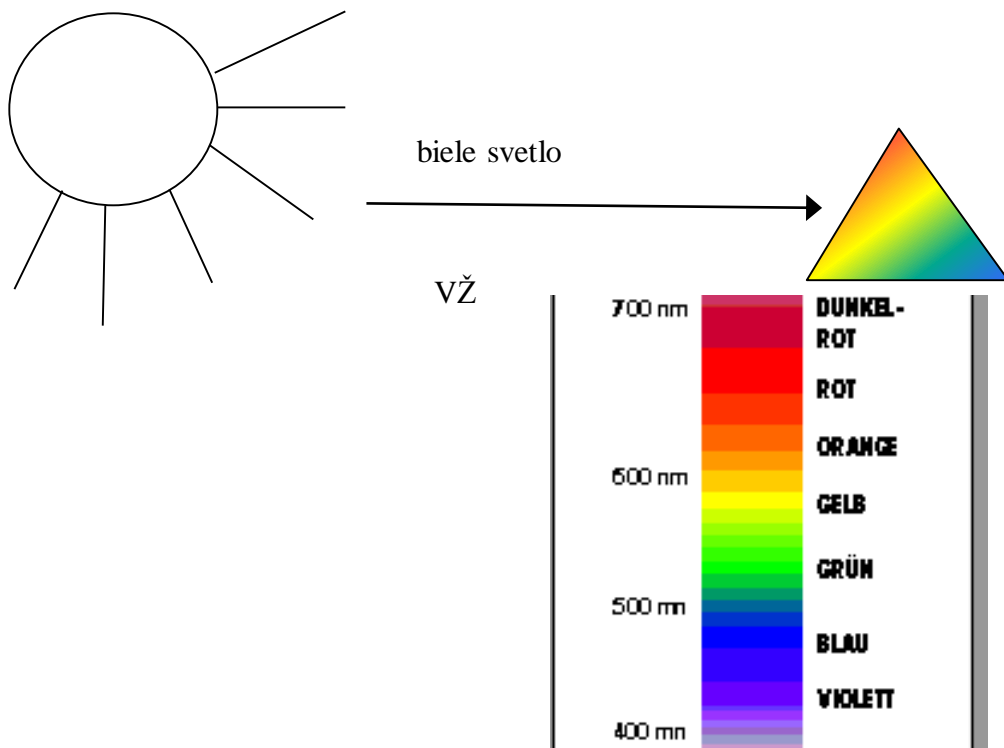
*studená
teplá, aktívna
pasívna, regresívna
slabá
stabilná
silná, kladná
neutrálna
progresívna
záporná*

*Používané farby vo
vzostupnom
poradí:*

*azúrová, tm. modrá, fialová, zelená
purpurová, oranžová, žltá, sv. zelená
modrá, zelená
fialová, modrá
zelená a žltá
žltá, oranžová, purpurová
žltá
oranžová, purpurová
zelená, modrá*

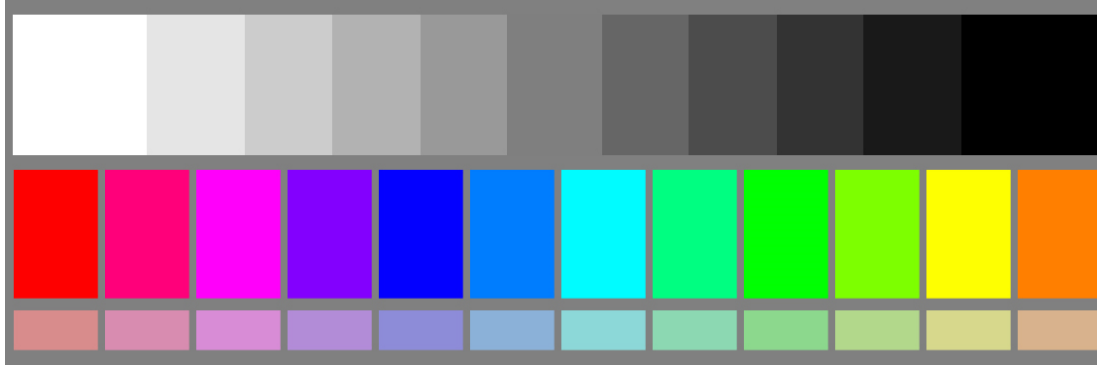
Farby a kartografia

- slnečné svetlo, keď prejde cez sklenený hranol, sa rozkladá a vytvorí skupinu farieb podobnú dúhe, ktorá sa nazýva **farebné spektrum** (červená, oranžová, žltá, zelená, modrá, indigová, fialová)
- vo fyzike je svetlo elektromagnetickou vlnou; farby, ktoré vnímame sa odlišujú vlnovou dĺžkou a nazývajú sa viditeľné svetlo – viditeľné spektrum

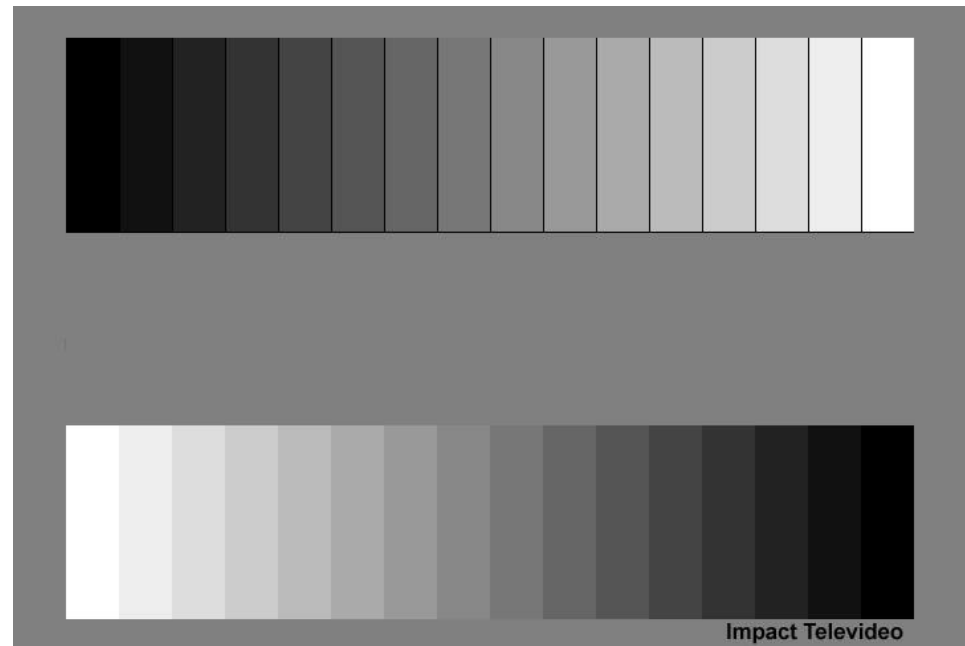

Farby a kartografia

- mapy môžu byť čiernobiele alebo farebné
- farby sa delia na chromatické (farby) a achromatické (čierna, biela, odtiene šedej)

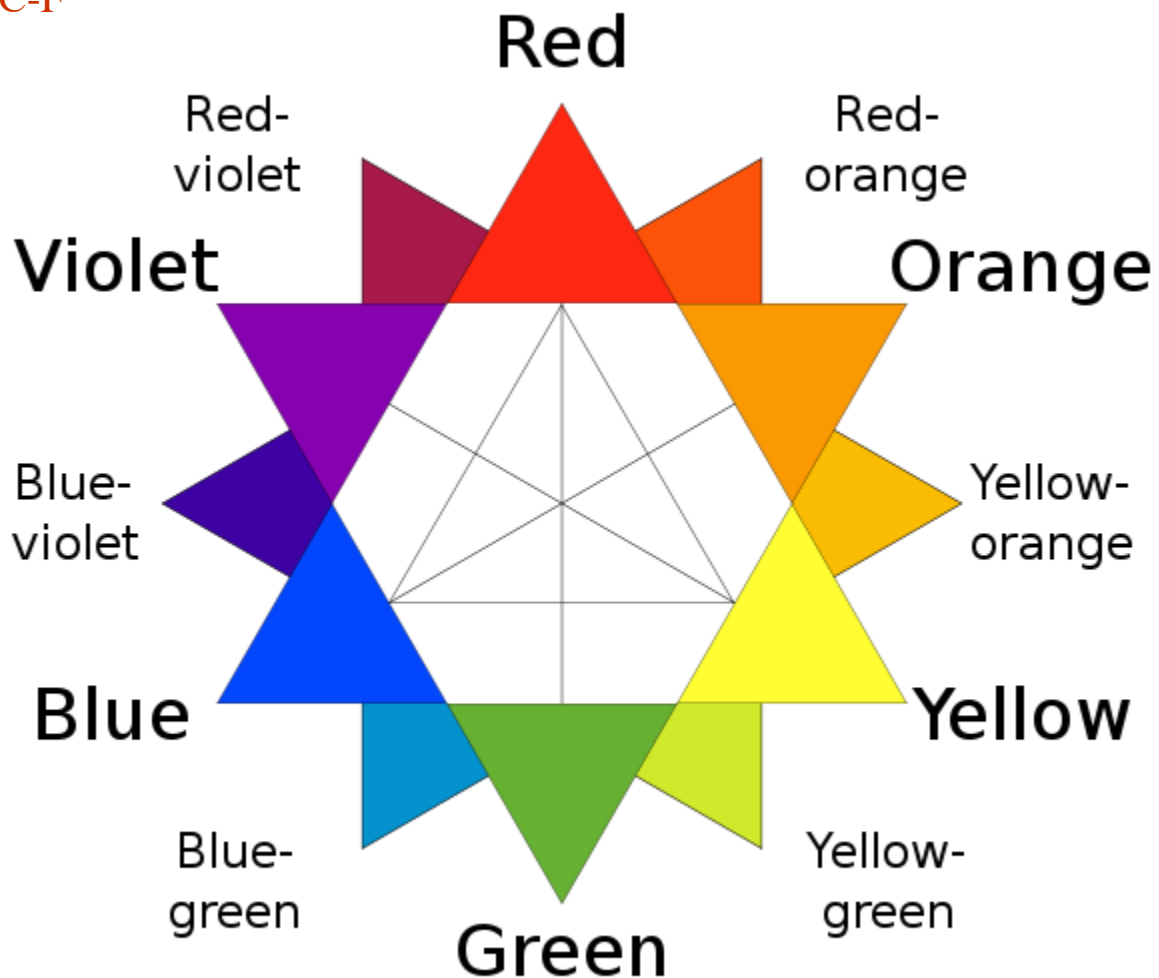
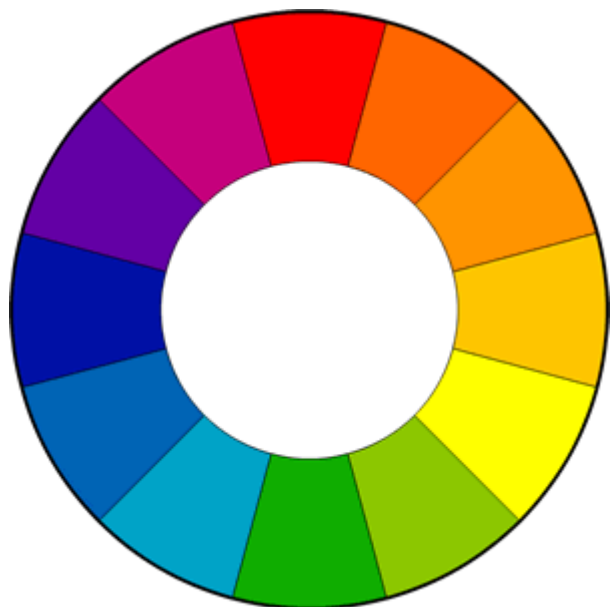
- tri kvality farieb:
odtieň, sýtosť a jas

Miešanie farieb (primárne, sekundárne a terciárne farby) - ručne

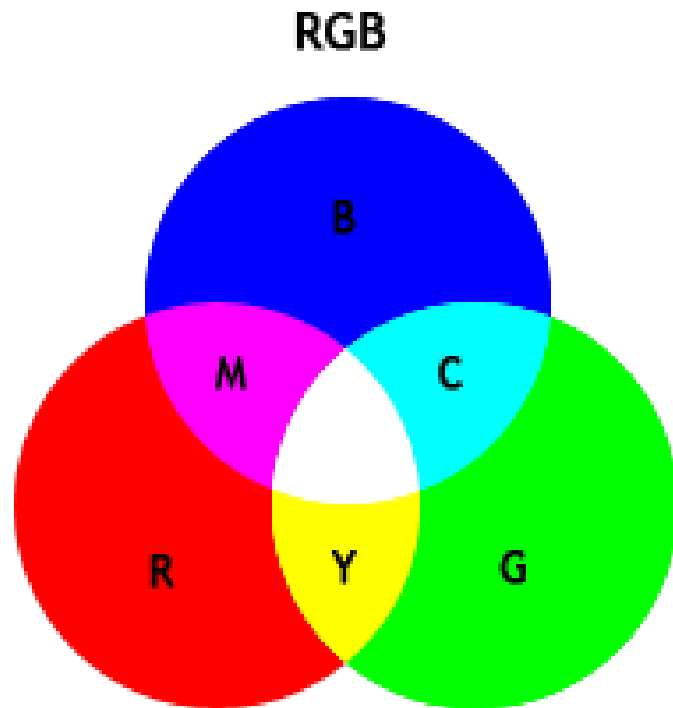
- Farebný kruh a delenie farieb:

- * primárne: červená, modrá, žltá
- * sekundárne: zelená, oranžová, fialová
- * terciárne: Č-O, Ž-O, Ž-Z, M-Z, M-F, Č-F

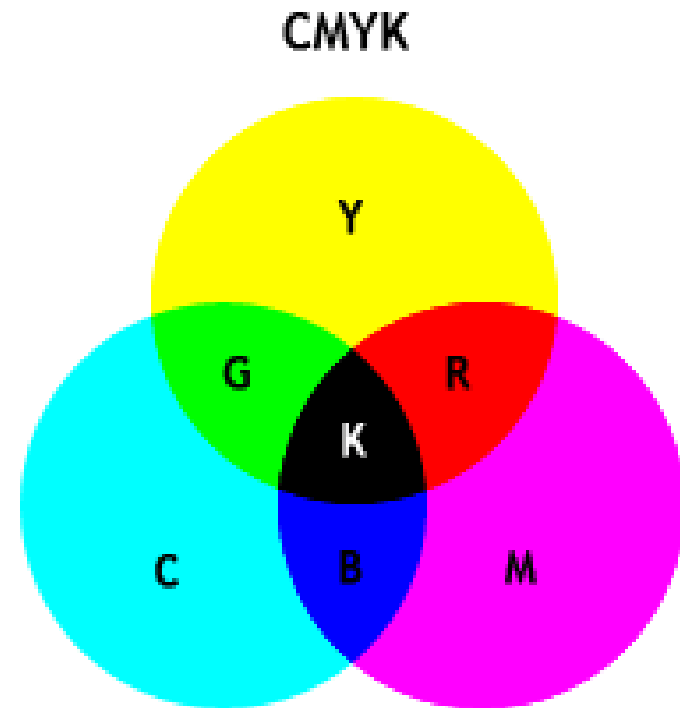

Farebné modely

- model RGB – základné farby – červená, zelená, modrá -> zmiešaním Biela
- model CMY– doplnkové farby – tyrkysová, fialová, žltá -> zmiešaním Čierna, vznikne ale špinavohnedá, preto zmena na model CMYK pridaním K (Black) v polygrafii

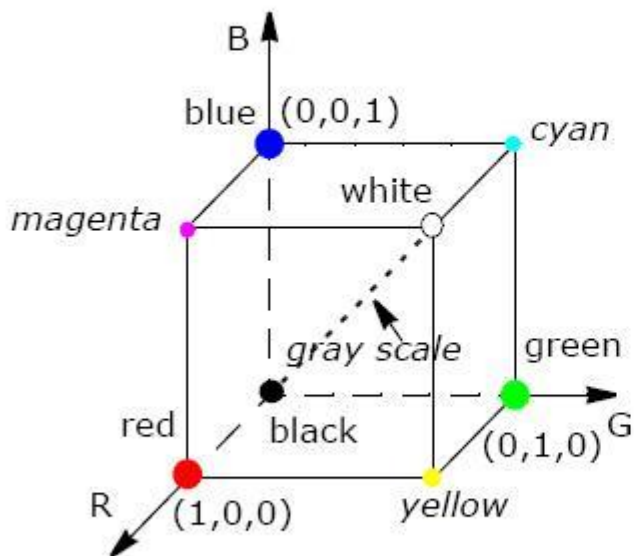
Aditívne miešanie farieb

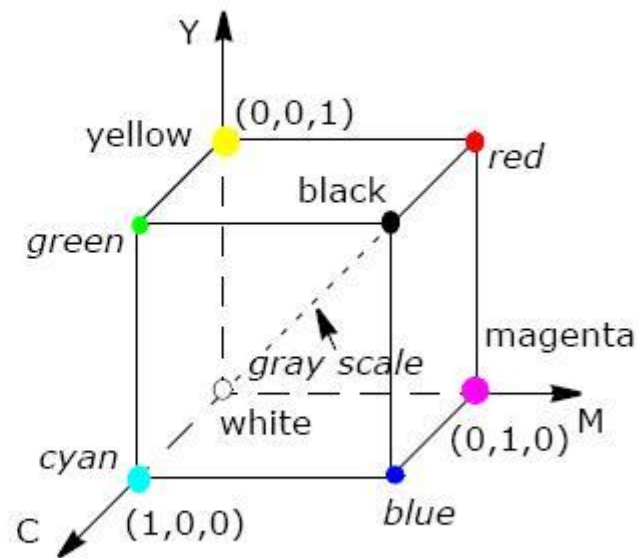
Subtraktívne miešanie farieb

Farebný model RGB a CMYK

a) RGB

b) CMY

Farebný model RGB

- **model základných farieb**
- **3 zložky – R, G, B - $\langle 0,1 \rangle$, $\langle 0,255 \rangle$**
- **aditívne skladanie (sčítanie)**
- **biela – všetky farby (255,255,255)**
- **čierna – žiadna farba (0,0,0)**
- **používa sa vo farebnej fotografii, osvetľovacej a zobrazovacej technike (farebné monitory, projektory), televízna technika, ...**
- **Farba = $r R + g G + b B$**
 $r, g, b \langle 0,1 \rangle$

Farebný model CMY

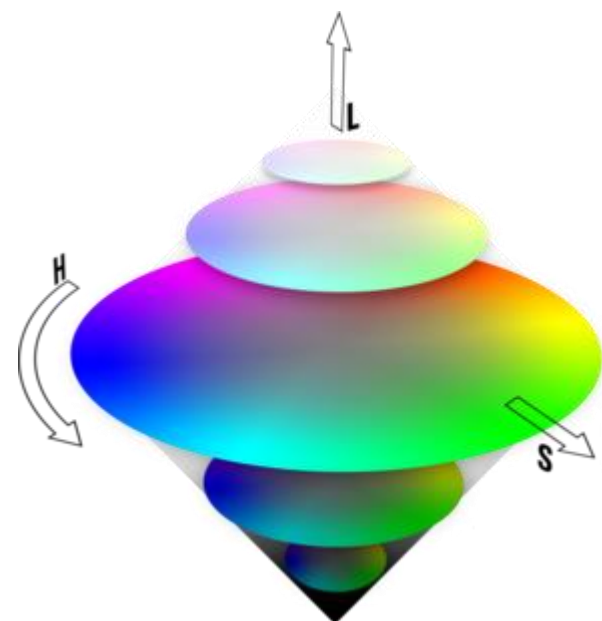
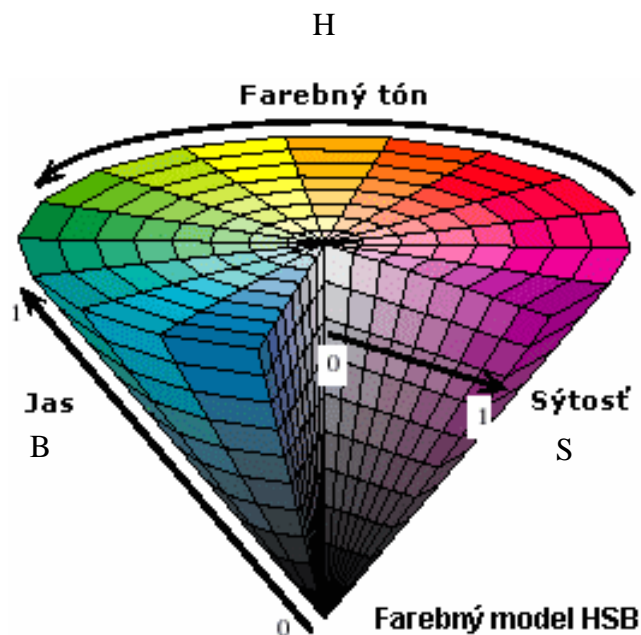
- model doplnkových farieb
- subtraktívne skladanie (odčítanie)
- biela – žiadna farba
- čierna – všetky farba
- C (cyan – tyrkysová, modrozelená)
- M (magenta - fialová)
- Y (yellow – žltá)
- čierna nie je čierna
- špinavohnedá
- pridanie čiernej
- zmena CMY na CMYK
- tlačiarenská technika, polygrafia

$$\begin{bmatrix} C \\ M \\ Y \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} R \\ G \\ B \end{bmatrix}$$

Farebné modely HSB, HLS

- **modely na základe vlnovej dĺžky, sýtosti a jas**
- **HSB (alebo HSV) – H (hue) – odtieň, S (saturation) – sýtosť, B (brightness) – jas, V (value) – hodnota jas**
- **HLS – H (hue) – odtieň, S (saturation) – sýtosť, L (lightness) – svetlosť**
- **HSB – čierna – jas = 0, biela = maximum**
- **HLS – čierna – svetlosť a sýtosť = 0, svetlosť a sýtosť = maximum**
- **problém náročnosti vyrobenia svetla**

Farebné modely HSB, HLS

- farby ako hranol
- H v rozsahu $0-360^\circ$
- vrchol - čierna
- stred - biela

- farby ako 2 kužele
- H v rozsahu $0-360^\circ$
- vrchol - čierna
- vrchol - biela

Miešanie farieb

